

Az egyetemi és főiskolai könyvtárak második országos konferenciája

A felszabadulás után szerveződő magyar könyvtárügy a múltból — ma-
roknyi nagy hagyományú intézményt kivéve — csenevész tudományos és szak-
könyvtárakat örökölt. Három évtized múltán e téren is közismerten nagy a fej-
lődés: másfél ezernél több könyvtár működik önálló intézményként vagy a leg-
különbözőbb vállalatok, intézmények fenntartásában. Hatókörük és jelentőségük
tekintetében a legrangosabb közülük az a 18 egyetemi és több tucat főiskolai
könyvtár, amelyben összpontosul hazánk szakirodalmi állományának zöme,
valamint a szakmájához és a szolgált tudományterületekhez magas színvonalon
értő könyvtárosok nagy hányada.

Miként az egyetemek, úgy könyvtáraik is igen fontos szerepet vállaltak or-
szágunk tudományos-kulturális életéből: felelősséggel tartoznak a hallgatók ál-
talanos és szakmai ismereteinek gyarapításáért, az új szakember-nemzedékek
sokoldalú neveléséért, az egyetemen folyó tudományos kutatás támogatásáért,
önálló — az egyetem és a könyvtár működési profiljának megfelelő — tudomá-
nyos tevékenység szervezéséért és kifejtéséért. De ez még nem minden, hiszen
akárcsak az egyetemeknek, könyvtáraiknak is vannak falaikon kívüli, „extra-
murális” feladataik; jelentőségük és lehetőségeik egyaránt alkalmassá teszik
őket arra, hogy az *egyetemen túlnyúló szolgáltatásokat* nyújtsanak a kutatás és
a gyakorlat szakembereinek.

Az egyetemi könyvtárügy dinamikus fejlődésének számunkra legfontosabb
bizonyítéka, hogy jelentősége ma már nemcsak a könyvtárügyön belül, hanem
(ami ennél sok tekintetben lényegesebb, és nehezebben volt elérhető) *saját egye-
temükön belül is elismert*. Míg azelőtt (a nem is olyan messze múltban) sok
panasz hallatszott arról, hogy az egyetemi oktatók nem becsülik a könyvtárat,
ma a könyvtárak és a könyvtárosok túlnyomó többsége nem erről, hanem sokkal
inkább az egyre szaporodó munkáról, *a működési feltételek viszonylagos romlá-
sáról* panaszodik. S bár az utóbbiak sem a könyvtár, sem a fenntartó egyetem
szemszögéből nem örvendetesek, mégis egy hosszan tartó és egészséges fejlődési
folyamatról tanúskodnak. Arról ugyanis, hogy a felszabadulás után „önállósá-
got” (a gyakorlatban: a fenntartó egyetemtől való elszakadást) hangoztató egye-
temi könyvtárak fokozatosan mind tökéletesebben felismerték: hivatásukat,
helyi és országos „küldetésüket” csak akkor tölthetik be eredményesen, ha *mind
szorosabb szimbiózisba kerülnek anyaintézményeikkel*. Ez a felismerés, amely-
nek nem véletlenül a fiatalabb könyvtárak és könyvtárosok voltak a legerélye-
sebb szószólói, teremtette meg a szellemi előfeltételeket, hogy a könyvtárak lé-
pést tarthassanak azzal az útkereséssel, amely folyamatosan korszerűsödő felső-
oktatásunkat másfél évtizede jellemzi, valamint ahhoz, hogy a 3. országos
könyvtárügyi konferencián egy minden tekintetben időszerű, az oktatás és ne-
velés, továbbá a kutatás követelményeit kielégítő egyetemi könyvtár feladat- és
funkciórendszerét fogalmazhassák meg.

A fejlődés útja azonban nem volt rövid, s akadtak buktatók is rajta. A leg-
többet közülük maga az élet, a felszabadulás után gyors ütemben változó könyv-
tári világ produkálta, hiszen gondoljuk meg: szinte egyidejűleg kellett nemcsak
újjaépíteni a háborús károktól sok helyütt súlyosan sújtott épületeket és könyv-
tári állományokat, *korszerűsíteni a könyvtári üzemet*, kapcsolatot, *együttműkö-
dést teremteni a könyvtári rendszerrel*, amelynek elvi-elméleti fejlesztési mun-
káiból az elmúlt évtizedek során az egyetemi könyvtárosok derekasan kivették
részüket. Holott sok esetben az új létesítésű és építésű egyetemeken az újszülött
könyvtáraknak még az egyetem építkezésének befejeződése előtt már „teljes
vértetben” működniük, szolgáltatniuk kellett . . .

A forradalmi lendületű tevékenység — amely persze nem volt mentes hibáktól sem — az évek múltán gyorsan egészült ki *szakszerűséggel*. Az egyetemi könyvtárak első, 1959. évi *szegei konferenciája* méltán vállalkozhatott az eredmények összegezésére, a feladatok megfogalmazására. A konferenciára a legjobb időben került sor, hiszen a küszöbön álló felsőoktatási reform elengedhetlenné tette az állományépítés- és feldolgozás, a bibliográfiai munka továbbfejlesztését. Ezekre, a hagyományos könyvtári munkafolyamatok megszilárdításában és továbbfejlesztésében elért szép eredményekre támaszkodva bontakozhattak ki a hatvanas évek közepétől az egyetemi könyvtárak olyan, példásan újszerű vállalkozásai, mint az egyetem tudományos vonzáskörére alapozott regionális együttműködés (Miskolc), az országos jelentőségű és piacú vállalkozással fejlesztett számítógépes információszolgáltatás (Veszprém) stb.

Bajok és nehézségek természetesen ma is vannak. A fejlődést akadályozó tényezők közül az anyagi természetűek — elsősorban a *férőhely- és raktározási gondok, a szűkös beszerzési keretek* — okozzák a legtöbb nehézséget. Könyvtáraink ugyanis önmagukhoz mérten nagyot fejlődtek, nem egy közülük azonban korszerűtlen elhelyezési körülményei vagy egyéb rossz működési feltételei miatt csak *ereje végső megfeszítésével* tud megfelelni az állandóan növekvő követelményeknek. Történt fejlődés és területen is (felépült a miskolci egyetemi könyvtár, új elhelyezést kapott a Pécsi Orvostudományi Egyetem és a Kertészeti Egyetem Könyvtára, nemsokára elkészül a Soproni Erdészeti és Faipari Egyetem könyvtárépülete), az *egyetem fejlődési ütemével azonban önhibáján kívül nem tarthat lépést* a — sajnos, nem is egy — rossz és „kinőtt” épületben szorongó könyvtár. Gondokat okoz az importkönyvek és folyóiratok árának némelykor csillagászati mértékű emelkedése, amit helyel-közzel a szűklátókörűen és egyoldalúan a könyvtári könyvbeszerzés rovására érvényesíteni kívánt „takarékoság” súlyosbít.

Elismerésre érdemes eredmények és napi gondok — így lehetne megvonni az *egyetemi könyvtárak működésének mai mérlegét*. Ez azonban nem lenne teljes, ha nem szólnánk arról is, hogy a felsőoktatás mélyreható változása *új felelősséget* ró a könyvtárakra: a mindinkább az önálló ismeretszerzésre támaszkodó oktatás fontos tanulmányi színhelyé avatja őket. Ezzel az új és feltétlenül örvendetes — de a megválaszolásra váró kérdések sorát felvető — vonással egyidejűleg forradalmi változások mennek végbe a könyvtári-informatikai technológiában: az új reprográfiai és hírközlő berendezések meghonosodása mellett a magyar könyvtárügy kapuit is döngeti a *számítógépesítés*. A szenvedélyes viták (van-e rá szükség, s mennyiben pótolja vagy „szorítja ki” a könyvtárost) jórészt már elültek, hiszen a kérdés eldőlt: ott és olyan mértékben kell számítógépesíteni, ahol és amilyen mértékben gazdaságos. (A könyvtárost pedig nyilvánvalóan nem űzi el a számítógép. Sőt!)

A könyvtárakra azonban új probléma-tömegek zúdulnak: nekivágjanak-e, és hogyan, egyedül-e és új csapáson, vagy mások együttműködésére, tapasztalataira támaszkodva? És a jövő, mit hoz vajon a gyorsulva közeledő jövő? Hogyan válhatnak *alkalmas partnerré* a hazai és a külföldi társkönyvtárak szemében? Hiszen nemcsak a hazai szakmai információs rendszer kezd kialakulni a korszerű és gazdaságos gépesítésre alapozva, hanem vele szinte azonos ütemben a szocialista országoké is, sőt a világméretű információs együttműködés körvonalai szintén egyre határozottabban rajzolódnak ki. S milyen szerep vár mind ebben az egyetemi és a felnövekvőben levő főiskolai könyvtárakra?

Mire e sorok megjelennek, az egyetemi és főiskolai könyvtárak konferenciája már befejezte tanácskozását. Számos kérdéscsoport mellett e problémákkal is foglalkoztak a Miskolcon összesereglett egyetemi és főiskolai könyvtárosok, mégpedig nem a végleges és fellebbezhetetlen válaszadás igényével — erre a nálunk fejlettebb országokban sem szívesen vállalkoznak —, hanem az igények és lehetőségek pontosabb megfogalmazásának, a követendő stratégiák felvázolásának a reményével.

A tanácskozás nyomán kibontakozó munkához a Könyvtáros szerkesztősége az egész magyar könyvtáros-társadalom nevében sok sikert kíván.